

“BOBURNOMA” ASARINING O‘RGANILISHI

Djumayeva Baxtiniso Turakulovna

TerDMAU akademik litseyi o‘qituvchisi, TerDPI O‘zbek

adabiyoti ixtisosligi doktoranti

Tell: +998915762556

E-mail: baxtijumayeva123456789@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Zahiriddin Muhammad Boburning mashhur “Boburnoma” asarining ilmiy o‘rganilish tarixi va yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Asarning tarixiy, adabiy, lingvistik va madaniy manba sifatidagi ahamiyati yoritilib, Sharq va G‘arb olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, “Boburnoma”ning o‘zbek adabiyotshunosligidagi o‘rni, asarga bo‘lgan zamonaviy ilmiy yondashuvlar va istiqboldagi tadqiqot yo‘nalishlari ko‘rsatib beriladi.

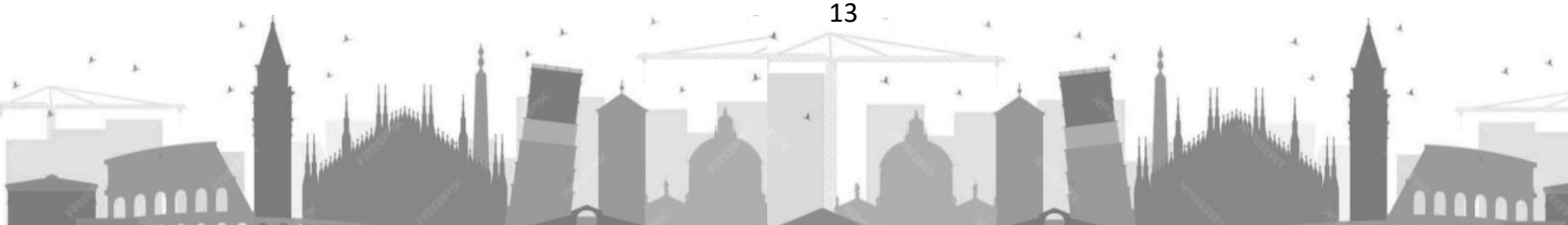
Annotation (English): This article analyzes the history and main directions of scholarly research on Baburnama, the famous work of Zahiriddin Muhammad Babur. The study highlights the significance of the work as a historical, literary, linguistic, and cultural source, and reviews the contributions of both Eastern and Western scholars to its investigation. In addition, the place of Baburnama in Uzbek literary studies, modern academic approaches to the text, and prospective directions for future research are discussed.

Аннотация (русский язык): В данной статье анализируется история и основные направления научного изучения знаменитого произведения Захириддина Мухаммада Бабура — «Бабурнаме». Освещается значение данного произведения как исторического, литературного, лингвистического и культурного источника, а также рассматриваются исследования, проведённые восточными и западными учёными. Кроме того, раскрывается место «Бабурнаме» в узбекском литературоведении, современные научные подходы к изучению текста и перспективные направления дальнейших исследований.

Kalit so‘zlar: Boburnoma, Zahiriddin Muhammad Bobur, boburshunoslik, tarixiy-memuar asar, adabiyotshunoslik, manbashunoslik, milliy meros.

Kirish

“Boburnoma” — o‘zbek mumtoz adabiyotining nodir namunasi bo‘lish bilan birga, Markaziy Osiyo va O‘rta Osiyo tarixini o‘rganishda muhim manba hisoblanadi. Ushbu asar XVI asr siyosiy voqealari, ijtimoiy hayot, madaniyat, geografiya va etnografiyani o‘zida mujassam etgani bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli “Boburnoma”

nafaqat adabiyotshunoslar, balki tarixchilar, tilshunoslar va sharqshunos olimlar tomonidan ham keng o'rganib kelinmoqda.

“Boburnoma”ga bo'lgan ilmiy qiziqish dastlab Sharq mamlakatlarida paydo bo'lgan. Asar qo'lyozmalari uzoq vaqt davomida ko'chirilgan va avlodlardan avlodlarga yetkazilgan. XVIII–XIX asrlarga kelib, “Boburnoma” Yevropa olimlari e'tiborini ham torta boshladi. Ingliz, fransuz, nemis va rus sharqshunoslari asarni tarixiy manba sifatida o'rganib, uni tarjima qilishga kirishdilar. Bu jarayon “Boburnoma”ning jahon miqyosida tanilishiga zamin yaratdi.

G'arb olimlari “Boburnoma”ni asosan tarixiy-memuar manba sifatida tadqiq etgan bo'lsa, Sharq olimlari undagi badiiylik, til va milliy ruh masalalariga ko'proq e'tibor qaratdilar. Ingliz sharqshunosi A. Beverij tomonidan amalga oshirilgan tarjima va izohlar asarning ilmiy muomalaga keng kirib kelishiga katta hissa qo'shdi. Rus sharqshunosligida ham “Boburnoma” matni, til xususiyatlari va tarixiy ma'lumotlari chuqur tahlil qilingan.

O'zbek adabiyotshunosligida “Boburnoma” XX asrdan boshlab tizimli ravishda o'rganila boshlandi. Fitrat, Oybek, Vohid Zohidov, Hamid Sulaymon kabi olimlar Bobur shaxsiyati va asarining badiiy-ma'naviy qimmatini yoritishga katta hissa qo'shdilar. Mustaqillik yillarida “Boburnoma” milliy meros sifatida qayta baholanib, undagi milliy o'zlik, vatanparvarlik va tarixiy xotira masalalari yangi ilmiy yondashuvlar asosida tahlil qilinmoqda.

Bugungi kunda “Boburnoma” quyidagi yo'nalishlarda o'rganilmoqda:

- manbashunoslik va matnshunoslik;
- lingvistik tahlil (leksika, uslub, terminologiya);
- madaniyatshunoslik va etnografiya;
- milliy o'zlik va tarixiy ong masalalari.

Bu tadqiqotlar asarning ilmiy salohiyati hali to'liq ochilmaganini va “Boburnoma” kelgusida ham dolzarb tadqiqot obyekti bo'lib qolishini ko'rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, “Boburnoma” asarining o'rganilishi ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, u Sharq va G'arb ilm-fanini bog'lovchi muhim manba hisoblanadi. Asar nafaqat Bobur shaxsiyatini, balki butun bir davrning siyosiy, madaniy va ma'naviy manzarasini yoritib beradi. Shu bois “Boburnoma”ni chuqur va har tomonlama o'rganish bugungi adabiyotshunoslik va tarixshunoslik oldidagi dolzarb vazifalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bobur Zahiriddin Muhammad. Boburnoma. – Toshkent: Fan, 1960.

2. Bobur Zahiriddin Muhammad. Boburnoma / Mas'ul muharrir H. Sulaymon. – Toshkent: Sharq, 2008.
3. Fitrat A. O'zbek adabiyoti namunalari. – Toshkent: Fan, 1928.
4. Oybek. Bobur. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1980.
5. Zohidov V. Bobur va o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Fan, 1972.
6. Sulaymon H. Boburnoma va uning tarixiy ahamiyati. – Toshkent: Fan, 1966.
7. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. 2-jild. – Toshkent: O'qituvchi, 1993.
8. Beveridge A.S. The Baburnama in English. – London: Luzac & Co., 1922.
9. Thackston W.M. The Baburnama: Memoirs of Babur, Prince and Emperor. – New York: Oxford University Press, 1996.
10. Erkinov A. Bobur va boburshunoslik masalalari. – Toshkent: Akademnashr, 2010.
11. Ahmed S. Babur: Founder of the Mughal Empire. – Delhi: Oxford University Press, 2001.
12. Yo'ldoshev Q. Matnshunoslik va mumtoz adabiyot. – Toshkent: Fan, 2007.